

Есхил
Прикованият Прометей

>

Лица

ВЛАСТ
СИЛА
ХЕФЕСТ
ОКЕАН
ПРОМЕТЕЙ
ХОР ОТ ОКЕАНИДИ
ИО
ХЕРМЕС

Пролог

__ВЛАСТ__

Най-сетне, ето, стигнахме накрай земя,
в пустинната и непристъпна Скития*.

[* Според представите на древните гърци Скития се простирала на север и североизток от Черно море, та до водите на бог Океан. Според Есхил Прометей не е бил прикован в Кавказ, а далече някъде на север, в Скития. За Кавказ Прометей говори като за област, която е далече от мястото на приковаването му.]

Ти, Хефесте, велението бащино
ще трябва да изпълниш — към скалистите
била, ей там, ще приковеш бунтовника
пристегнат със веригите стоманени.
Че той открадна твойто цвете — пламъка
всемощен — и го подари на смъртните.
Пред боговете ще плати греха си той,
за да научи как се тачи царска власт
и да забрави любовта към людете.

__ХЕФЕСТ__

Вий, Власт и Сила, Зевсовата заповед
изпълнихте и ето ви, свободни сте.

А аз не смея него, кръвно близкия,
да прикова над бездната на бурите.
И все пак трябва да посмея. Страшно е
да пренебрегна Зевсовата заповед.

(Към Прометей.)

О, ти, премъдър сине на великата
Темида*! Пряко волята на двама ни
[* _Темида_ — богиня на правосъдието, която Есхил
отъждествява със Земята; срв. ст. 209 — _Темида Гея_.]
ще те пригвоздя здраво към безлюдната
скала, където людска реч и смъртен взор
не ще съзреш, а изгорен от слънчев зной,
ще промениш цвета си. Ще жадуваш ти
да скрие зрака нощ пъстрооблечена
и слънце да стопи сланата утринна.
И непрестанно ще те гложде болката —
че твоят избавител, знай, не е роден.
Това спечели с любовта към хората!
Сам бог, на боговете ти презря гнева
и с прекомерен дар почете смъртните.
Затуй ще бдиш на този връх безрадостен —
изпънат, без да свиеш крак, с безсънен взор.
Ще екнат всуе твоите ридания
и твоите вопли. Знай, неумолим е Зевс!
Безмилостни са всички нови властници.

__ВЛАСТ__

Недей се бави с безполезно вайкане!
Мрази го! Бог е, но на боговете е
първ враг — той даде твоя дар на смъртните!

__ХЕФЕСТ__

Могъщи са роднинството и дружбата.

__ВЛАСТ__

Но можеш ли да не изпълниш волята
на Зевс? Това не те ли плаши повече?

__ХЕФЕСТ__

Ти винаги си дръзка и безмилостна!

__ВЛАСТ__

Не ще помогнат сълзите. Не се труди
с напълно безполезното, напусто е!

__ХЕФЕСТ__

Уви, проклет да бъде занаятът ми*!

[* Хефест бил бог на ковашкото изкуство]

__ВЛАСТ__

Защо пък? Да ти кажа право, твоето
изкуство няма дял в злочестините му.

__ХЕФЕСТ__

Все пак, на някой друг да бе се паднало!

__ВЛАСТ__

Да, всеки носи тежки задължения.
Едничък е свободен Зевс, властителят.

__ХЕФЕСТ__

Разбрах това и нямам възражения.

__ВЛАСТ__

Тогава бързо му сложи оковите —
баща ти да не види, че бездействуваш.

__ХЕФЕСТ__

Това са железата за ръцете му.

__ВЛАСТ__

Сложи ги на ръцете му и здраво бий
със млата! Прикови го върху зъбера!

__ХЕФЕСТ__

Готово е, безукорно е сторено,

__ВЛАСТ__
По-силно бий, недей отпуща никъде!
Той знае път и в безизходни трудности!

__ХЕФЕСТ__
Навеки е пригвоздена ръката му.

__ВЛАСТ__
Тъй! Прикови и другата — да види той.
мъдрецът, че пред Зевс е слаб и немощен!

__ХЕФЕСТ__
Със право би ме укорил единствен той.

__ВЛАСТ__
Забий сега стоманен клин със остър зъб
и пронизи от край до край гърдите му!

__ХЕФЕСТ__
Ах, Прометее! Плача над бедите ти!

__ВЛАСТ__
Пак жалиш, пак оплакваш неприятеля
на Зевс! Да не заплачеш и за себе си!

__ХЕФЕСТ__
Ти виждаш, всичко туй не е за гледане!

__ВЛАСТ__
Да, виждам, виждам, той получи своето!
Сега с верига окови ребрата му!

__ХЕФЕСТ__
Да, зная сам! Не заповядвай толкова!

__ВЛАСТ__
Ще заповядвам и ще ти крещя дори!
Я слез и в жезела стегни нозете му!

__ХЕФЕСТ__

Без много мъка и това е свършено.

__ВЛАСТ__

Бий здраво — да се впият във месата му!
Строг властник ти възложи тази работа!

__ХЕФЕСТ__

Езикът ти прилича на лицето ти.

__ВЛАСТ__

Бъди меко сърдечен, но за моята
суровост и за моя гняв не ме кори!

__ХЕФЕСТ__

Да тръгнем вече, в желяза е целият!

__ВЛАСТ__

(Към Прометей.)

Злодействуйвай, кради небесни дарове,
даруйвай еднокдневките! Ще могат ли
да снемат част от участта ти смъртните?
За боговете ти си Промислителят*!

[* _За боговете ти си Промислителят_ — името Прометей
означава „предвидливият“, „прозорливият“.]

О, не! На тебе трябва промислители —
чрез тях да се избавиш от веригите!

(Власт, Сила и Хефест излизат.)

__ПРОМЕТЕЙ__

Свещен ефир* и ветрове развихрени!

[* _Ефир (етер)_ — според старите гърци е връхният слой на
въздуха; в тоя слой живеели боговете.]

Вий, изворни води, и вий, усмихнати

вълни в морето! Земьо всекърмилнице,
и ти, всевиждащ слънчев кръг! О, вижте как
аз, богът, страдам от ръцете божи!
Погледнете ме, вижте ме — смазан
от ужасен позор, ще се боря навек
с безконечните дни!

Тия срамни вериги измисли за мен
новожезлият цар на блажените. Ах!
За сегашните мъки, за бъдното зло
аз въздишам! Кога, след какви изпитни
ще изгрее на мъките края?

Какво говоря? Зная предварително
какво ще стане. Нищо неочаквано
не ще ме сполети. А отреденото
ще трябва да понасям леко. Зная аз —
съдбата има непреодолима мощ.

Не мога да мълча за своите бедствия,
не мога и да не мълча. На смъртните
аз дадох дар и тъй се впрегнах в зла съдба.

В тръстиково стъбло аз грабнах семето
на огъня — учителя на смъртните
в изкуствата, безценното им щастие.

Пригвозден сред просторите на етера,
заплащам за такива прегрешения.

Ах, ах! О, о!

Какъв звук и благ дъх незрим насам долита?*

[* Този и по-следващият стих, вместени сред ямбичните
триметри, се отделят по строеж от тях.]

Божествен, смъртен или полубожески?

Ах, иде някой тук, на този пуст връх,
да гледа теглилата ми. Какво сега?

Това съм аз, злочестият разпънат бог!

Неприятел на Зевс и намразен безкрай,
зарад своята обич към людския род,
от онези в Олимп, за които домът
на владителя Зевс е приятелски дом!

Аз долавям — уви! — как се движи насам
ято птици и как под чевръсти крила
затрептя, зазвуча принебесната шир.

Всяка стъпка насам ме тревожи.

(Влиза Хорът.)

Парод

__ХОР__

Първа строфа

Не се плаши: иде с любов
на този връх нашият рой
със полет бърз идем при теб,
след като с толкоз труд едва
склонихме стария наш баща.

Тук ни донесоха бързи вихри.
Стоманен ек в миг долетя
в далечния наш пещерен кът,
прогони той плахия свян,
и ето, боси
литнахме с вихра кола към тебе.

__ПРОМЕТЕЙ__

Уви, уви!

Вий, деца на богатата с рожби Тетис,
вие, щерки на бог Океан*,

[* _Океан_ — бог на потока, който според представите на древните хора опасвал земния кръг; титан, какъвто е и Прометей, поради което говори за роднинска връзка с него.]

който земната твърд с безсънни води
е обгърнал отвред! Погледнете сега
със какви железа прикован съм навек,
как връз тъмните бездни на стръмни скали
ще стоя на нерадостна стража!

__ХОР__

Първа антистрофа

О, да, видях! Моите очи
прибули с мрак тъмна мъгла
и цял порой горки сълзи,

щом, Прометее, зърнах как
изсъхва бавно на тоя скат
твоята плът в стоманни връзки.
Защото днес нови царе
държат Олимп. Властвува днес
безбожно Зевс с новия свой
закон. Той стъпка
всичко, което преди бе свято.

__ПРОМЕТЕЙ__

Под земята, дълбоко под мрачния ад,
под мъртвешкия пристан, в Тартара* глух
[* _Тартар_ — пространство под ада, в което били запратени
титаните.]

да ме беше запратил,
окован в несломими вериги, та тъй
нито бог, нито друго моята скръб
да не може да радва!
А сега съм играчка на вихъра лих,
враговете ликуват над мене!

__ХОР__

Втора строфа
Кой бог е толкова жесток,
че да злорадства над теб?
И кой не би се възмутил
пред твоето тегло?
Единствен Зевс. А с бесен гняв
и с непреклонна мисъл
стария род на Уран*
[* Думите _стария род на Уран_ означават Кронос и
подкрепящите го титани.]

той изкоренява.
Няма да спре, доде не се насити
или додето не бъде отнета
с тежък бой властта му!

__ПРОМЕТЕЙ__

Но от мене, от мене, макар че сега
съм потънал в позор и търпя железа,
ще почувствува нужда блаженият цар
съзаклятния план да разкрива! Че той
ще отнеме от него и скиптър, и чест.
И тогава с подкупваща медена реч
той не ще ме измами, не ще ме сломи
със заплахи, и няма за тайния план
да му кажа, додето не паднат от мен
тия хищни вериги и той не плати,
както трябва, за моите мъки!

__ ХОР __

Втора антистрофа

Да, ти си смел! И в крайно зло
пред нищо не отстъпваш ти.

Премного волна реч редиш.

А моето сърце

тревожи и пронизва страх —
пред твоя жребий тръпна!

Дали ще видиш ти

край на всички тия

бедствия? Да, сърце неумолимо,

дух непреклонен в гърдите си крие

той, синът на Кронос*.

[* _Синът на Кронос_ е Зевс; срв. _Зевс-Кронид_, т.е. Кроносов син.]

__ ПРОМЕТЕЙ __

Той е твърд и жесток, и закон е сега
произволът му, зная. Но до-ще часът
и тогава ще стане и кротък, и благ
под съдбовния удар; суровият гняв
ще притихне, и той ще подири съюз
и приятелство с мен,
и желан при желан ще се върне.

Първи епизод

__ХОР__

Разкрий ни всичко и кажи вината си,
зарад която Зевс те хвърля в толкова
позорни и потръсващи страдания.
Кажи, ако за теб не е мъчително.

__ПРОМЕТЕЙ__

За мен и да говоря, е болезнено,
и да мълча. От вси страни нещастия!
И тъй, когато боговете почнаха
вражда и се роди междуособица
(едни желяеха да смъкнат Кроноса
от власт и Зевс да зацарува, други пък
със всички сили срещу Зевс въстанаха),
реших да дам тогава на титаните*,

[* Титаните били дванадесет деца на Уран (Небе) и Гея (Земя).

Те свалили от престола баща си и завладели света, над който
зацарувал Кронос. По-късно Кроносовият син Зевс, подпомогнат от
Прометей и Темида, свалил от власт баща си и го затворил заедно с
титаните в Тартара.]

родени от Уран и Гея, най-добри
съвети. Не успях — те пренебрегнаха
надменно моите мъдри увещания
и смятаха да властвуват с насилие.
А майка ми Темида-Гея (много са
названията, но един е образът)
отдавна беше ми предрекла
какво ще има да се случи в бъдеще —
че трябва не със сила, не с могъщество,
а с хитрост да се борят за победата.
Когато им излагах туй вещание,
дори със поглед те не ме зачетоха.
Като видях това, реших, че най-добре
ще бъде, ако ние двама с майка ми
решим да станем Зевсови поддръжници.
Благодарение на мене адските
дълбоки бездни скриха както Кроноса,
така и всички негови съратници.

И ето, властелинът на безсмъртните
ми се отплаща с тези наказания.
Да, болест е, вродена на тираните,
да нямат вяра в своите приятели.
Поискахте да знаете причината
за моя срам. Ще ви я кажа, чуйте я.
Щом сяда на престола бащин, почва той
да разпределя почетните длъжности
сред боговете, да раздава властите.
За бедния човешки род ни думица
не каза. Щял да го изтреби целия,
за да изникне ново поколение.
Единствен аз оспорих тези планове.
Аз само дръзнах. Аз избавих смъртните.
Не слязоха избити в преизподнята.
Затуй стоя превит под тези бедствия,
ужасни за страдалеца, за зрителя —
покъртващи. Бях милостив към хората —
не срещнах милост, а така безжалостно
разбит, вися — за Зевс позорно зрелище.

__ХОР__

С душа от камък, със сърце безчувствено
е онзи, който не скърби пред твоите
страдания! О, да не бях ги виждала!
Видях ги аз, и болка сви сърцето ми!

__ПРОМЕТЕЙ__

Да, жалък съм за своите приятели.

__ХОР__

Ти може би си сторил нещо повече?

__ПРОМЕТЕЙ__

На смъртните отнех да виждат края си.

__ХОР__

А как намери цар за туй страдание?

__ПРОМЕТЕЙ__

Надежди слепи вселих във душите им.

__ХОР__

Голяма благодат си дал на смъртните.

__ПРОМЕТЕЙ__

Освен това, дарувах им и огъня.

__ХОР__

Как? Огън имат днес и едnodневките?

__ПРОМЕТЕЙ__

А той ще им разкрие много работи.

__ХОР__

И Зевс за тези твои провинения...

__ПРОМЕТЕЙ__

... ме мъчи и не намалява мъките.

__ХОР__

Не ще ли имат свършек теглилата ти?

__ПРОМЕТЕЙ__

Тук важи само неговото хрумване.

__ХОР__

Как тъй? Какво очакваш? Та не виждаш ли,
че си сгрешил? А как — да не приказваме:
нерадост е за мен, за теб — страдание.
Но стига. Помисли за изход някакъв.

__ПРОМЕТЕЙ__

Когато сам не страдаш, твърде лесно е
да увещаваш и кориш разбития
от зло. Аз знаех всичко предварително.
Да, чуйте: исках, исках, и така сгреших!
Пострадах сам, помагайки на хората.

Не мислех, че в такива страшни бедствия
ще съхна върху зъбери приоблачни,
че този пуст връх ще ми бъде жребият.
Недейте плака вече за сегашното,
а слезте на земята, чуйте бъдната
съдба, та всичко, всичко да узнаете.
Послушайте ме, чуйте; помогнете ми
в бедата! Броди нашето нещастие —
днес одного сполита, утре — другиго.

__ХОР__

Прометее, с готовност словата ти аз
ще послушам. Със пъргави млади нозе,
ето, скачам от моята бърза кола,
от свещения етер, от птичия брод,
и заставам на тая скалиста земя,
че желая докрай
да узная за твоите мъки.

(Хорът слиза от колесницата си. На крилат кон долита Океан.)

__ОКЕАН__

Аз преминах далечни земи и дойдох,
Прометее, при тебе. Донесе ме тук
тази птица с чевръсти крила. Не е юзди —
с мисълта си напътвах летежа й аз!
В тия тежки беди ти съчувствувам, знай!
Мисля, тъй повелява роднинската кръв
да постъпвам сега,
а пък въвн от рода си не зная кого
бих могъл да почитам така, както теб.
Ти ще видиш, че вярно е всичко това.
Не обичам ласкателства. Хайде сега,
обади ми какво да направя за теб,
и ти няма да кажеш, че имаш другар
по-надежден от мен, Океана.

__ПРОМЕТЕЙ__

Какво, и ти ли идеш — теглилата ми

да гледаш? Как, оставяйки потока си
и тъмните скали на пещерите си,
посмя да дойдеш тук, в железородната
земя*? Какво, да гледаш участта ми ли,
[* _Железородната земя_ — Скития.]
дохождаш тук, да споделиш скръбта ми ли?
Тогава гледай зрелище: приятелят
на Зевс, установителят на царската
му власт, когото той премазва с бедствия!

ОКЕАН

Да, виждам, Прометее, и макар че си
разумен, ще ти дам един добър съвет.
Виж кой си, промени си и характера —
да стане нов, защото нов е властникът.
Ако отправяш груби и ругателни
слова, от висотата на престола си
ще чуе Зевс, и знай — тогава днешната
беда ще ти се стори само някаква
игра. Злочести, чуй ме, остави гнева
и подири избава от бедите си!
Ще кажеш, че говоря стари приказки.
Все пак, ти знаеш, Прометее — тази е
наградата за дръзките ругателства.
Не си смирен и не отстъпваш в бедствие,
та ще прибавиш ново към сегашното.
Ако послушаш моите напътствия,
ти няма на ръжен да риташ, виждайки,
че властвува жесток, безотговорен цар.
Сега, отивам, ще опитам — може би
с успех ще те избавя от бедата ти.
А ти кротувай тук и дръж езика си.
Какво, нима не знаеш ти, премъдрият,
че скъпо струва всяка празна приказка?

ПРОМЕТЕЙ

Завиждам ти, че си между невинните,
след като с мен споделя всички дързости.
Недей сега, не се грижи. Ти никога

не ще го преклониш. Че непреклонен е.
Виж сам да не напакостиш на себе си!

__ОКЕАН__

Съветваш мене по-добре, отколкото
сам себе си. Аз съдя не по думите,
а по делата. Тръгвам вече — моля те,
не ме задържай повече. Уверен съм,
ще го склоня, ще те спася от мъките.

__ПРОМЕТЕЙ__

Благодаря, навеки съм признателен.
На всичко си готов. Ала не се труди
за мене. Знай, напразен, безполезен е
трудът ти, ако си решил наистина
да се потрудиш. Стой си, в безопасност си.

Че ако страдам сам, не искам бедствия
да връхлетят главите и на другите.

О, да, защото ме разкъсват мъките
на брат ми Атлас*1, който сред просторите

[*1 Титанът _Атлас_, брат на Прометей, стоял на западния край
на земния кръг и крепял небесния свод върху плещите си.]

на Запада поддържа с раменете си
стълбът между Небе и Твърд. Ужасен дял!

Скърбя и за Тифон, земероденият,
поселникът суров на киликийските
скали, Тифон*2, стоглавото чудовище,

[*2 _Тифон_ — стоглав исполин, син на Земята, олицетворение
на вулканичните сили на земните недра.]

разбит сега. Въстанал срещу всички там,
в небето, и забълвал смърт с устата си,
а с поглед стрелял страховити мълнии —
поискал да низвергне Зевс от трона му.

Но долетяло будното оръжие
на Зевс, гърмът, от който веят пламъци,
и той го поразил заради дръзките
слова. Ударен във сърцето, паднал той
безжизнен, изгорен от пламък мълниен.

И мъртвото му тяло днес е проснато

край теснините при морето. Смазано
е то под Етна*3, дето, на самия връх,
[*3 _Етна_ — вулканична планина в Сицилия.]
е седнал и кове нагорещеното
желязо Хефест. Но ще рукнат огнени
реки*4 и ще разръфат с алчни челюсти
[*4 С _огнени реки_ Есхил загатва за изригването на вулкана
Етна през 478 г.]

широките поля на плодородната
Сицилия. Тифон ще запламти от гняв
с горещите стрели на буря огнена,
макар свъглен от Зевсовата мълния.
Но ти не си неопитен, съветът ми
не ти е нужен. Сам спасявай себе си.
А аз ще нося дотогава мъките,
додето Зевс смири гнева в сърцето си.

__ОКЕАН__

Но, драги Прометее, не разбираш ли,
че блага реч лекува разгневения?

__ПРОМЕТЕЙ__

Когато укротиш сърцето овреме,
а не когато сдържаш ярост кипнала!

__ОКЕАН__

Ако съзираш нещо вредно в моята
готовност и решителност, кажи ми го.

__ПРОМЕТЕЙ__

Безсмислен труд и празно добродушие!

__ОКЕАН__

Аз искам тази болест. Често умният
желае да го смятат за лишен от ум.

__ПРОМЕТЕЙ__

О, този грях ще бъде смятан пак за мой!*

[* Смисълът на Прометеевите думи, е, че не Океан, а Прометей

ще бъде смятан някога за луд поради прекомерната си доброта.]

__ОКЕАН__

Със тези думи ти ме гониш, ясно е.

__ПРОМЕТЕЙ__

За да не те намразят за съчувствие.

__ОКЕАН__

Кой, новият владетел на престола ли?

__ПРОМЕТЕЙ__

Да, гледай да не разгневиш сърцето му.

__ОКЕАН__

Урок за мен е твоето нещастие.

__ПРОМЕТЕЙ__

Иди си, бързай. Разсъждавай все така.

__ОКЕАН__

Готов съм, ще се вслушам във съвета ти.
Подпръхва вече със крила в просторите
четириногата ми птица. Радостна
ще свие тя коляно във обора си.

(Излиза.)

Първи стазим

__ХОР__

Първа строфа

Над този твой гибелен дял
аз плача днес. Буен поток
сълзи струят моите очи —
и аз облях с влажен порой
прекрасен лик. Ето че сега
ужасно зло пратил е Зевс —

по свой закон действува той,
че с дръзка власт
отколешните богове заплашва.

Първа антистрофа

Но прокънтя цяла земя
от жалбен вик. Вредом скърбят
за почитта, древната чест,
която ти, Атлас, Тифон
и всички вий имахте преди.
И днес навред в светия край
азийски, знай, плачат за теб —
за твоя дял,
за твоята многопечална участ.

Втора строфа

Жителките на Колхида —
доблестните в бой девойки*,

[* _Жителки на Колхида_ са амазонките, митологическо племе
на войнствени жени, които населявали източния край на Евксинския
понт (Черно море), на юг от Кавказ.]

скитските тълпи, които
живеят чак накрай земя,
при Меотийското море*.

[* _Меотийско море_ — дн. Азовско море.]

Втора антистрофа

и арийците — Ареев
цвят, — и всички смели воини*

[* С арийци Есхил означава един от народите, които населявали
Персия. Арийците са Ареев цвят, т.е. отбрани воини на Арей — бога
на войната.]

от кавказките твърдини —
окайват твоята съдба
със остри копия в ръце.

Епод

Реват високите вълни,

простенват дълбините
и глухо тътнат бездните на ада.
Твоята страшна беда оплакват
бистроструйните реки.

Втори епизод

ПРОМЕТЕЙ

О, не от гордост и високомерие
мълча. Разкъсват мислите сърцето ми,
когато виждам своето унижение.
Нима не аз, а друг дари на младите
сегашни богове и власт, и почести?
Но аз ще премълча това — че знаете
какво бих рекъл. Чуйте за неволите
на смъртните — че тях, които нямаха
разсъдък, аз дарувах с ум и знания.
Ще кажа не за да обиждам хората,
а само да посоча добрините си.
Те бяха със очи, ала не виждаха,
с уши, ала не чуваха. И цял живот,
подобни на видения, прекарваха
в мъгла и мрак. Не знаеха ни светлите
и здрави къщи, нито дърводелството,
и — сякаш мравки пъплеци — живееха
из пещерните кътища безслънчеви.
Не знаеха с какво започва зимата,
обкитената с цвете пролет, лятото
със плодните си дни — и всичко вършеха
без ум, додето им показах изгрева
и заника на светилата. Пак за тях,
за хората, измислих най-великата
наука за числата, още буквите —
всепамет и всемайка на изкуствата.
Аз пръв запрегнах във ярем добитъка
и го зажеглих, за да бъде в тежките
усилия помощник пръв на смъртните,
и после впрегнах във кола покорните

коне — украса дръзка за охолници.
Едничък аз измислих платнокрилите
блуждаещи в морето бързи кораби.
Да, толкова неща открих за смъртните,
нещастен аз, а ето сам не зная как
да се спася от днешните страдания!

__ХОР__

Позорни са бедите ти. Помътен е
умът ти. Падаш духом, както лошият
и повален от болест лекар. Сам сега
не знаеш как да излекуваш себе си.

__ПРОМЕТЕЙ__

Но ти ще се учудиш още повече,
щом чуеш за изкуствата, създадени
от мен. Когато болен някой лягаше,
не знаеха ни цяр, ни здраво ядене,
ни питие, ни мазила. Топяха се
от липса на лекарства. И научих ги
да смесват изцелителните церове,
с които да отблъскват всички болести.
Аз дадох много ясновидски способности,
открих им пръв кои съновидения
се сбъдват, изясних им също тъмните
гадания и смисъла на срещите,
показах им кои сред кривоноктите
грабливи птици предвещават щастие,
кои сред тях — неволя, как пернатите
живеят, как създават помежду си те
вражда, любов, другарство и приятелство,
каква да бъде жертвената вътрешност,
с какъв се цвят харесва тя на бозите,
с какви петна са черният дроб и злъчката.
Покрити с мас мяса и тлъсти бутове
запалих аз и тъй напътних смъртните
към трудните умения*, разкривайки
[* Прометей има пред вид гадателското изкуство.]
незнайните знамения на огъня.

Това, това направих аз! А скритите
сред земните недра блага за хората —
желязо, мед, сребро и злато? Може ли
да се похвали друг с това откритие?
Не, тъй би сторил само празнословецът!
Та ето всичко, с кратка реч изказано:
от Прометей са всичките умения!

__ ХОР __

Недей дарява прекомерно смъртните,
а помисли за себе си. И вярвам аз,
че някога, избавен от оковите,
със Зевса ще се мериш по могъщество.

__ ПРОМЕТЕЙ __

О, не така! Съдбата-Извършителка
не иска тъй! Сломен в безкрайни бедствия
и мъки, ще избягна от оковите.
Безсилно пред Съдбата е изкуството.

__ ХОР __

А на Съдбата кой държи кормилото?

__ ПРОМЕТЕЙ __

Трилични мойри*, помнещи еринии.
[* Мойри — богини на човешката съдба, орисници.]

__ ХОР __

По-слаб е, значи, Зевс от тях. Така ли е?

__ ПРОМЕТЕЙ __

И той не ще избегне от съдбата си.

__ ХОР __

Не е ли вечна власт за него съдена?

__ ПРОМЕТЕЙ __

Не питай за това, недей упорствува.

__ХОР__

Ти криеш нещо важно, без съмнение.

__ПРОМЕТЕЙ__

Приказвайте за друго, че далече е
часът за него. То ще бъде пазено
в дълбока тайна. Бъде ли опазено,
ще се спася от желяза и бедствия.

Втори стазим

__ХОР__

Първа строфа

Нека всевластникът Зевс
нивга в мисълта ми
скверно упорство не вложи,
нека тача боговете
винаги с пир благочест,
с кръв на тлъсти бикове там,
край потока
вечен на моя баща
Океан,
нека в думи не греша,
нека бъде вечно с мене
и не чезне тази мъдрост!

Първа антистрофа

Сладко е в смели мечти
тихо да прекараш
дългите дни на живота
и да храниш с ясна
радост доволна душа.
Тръпна аз, като виждам как
в страшни мъки
чезнеш на тия скали.
Ти пред Зевс,
Прометее, нямаш страх —
прекомерно си почел

смъртния човешки род.

Втора строфа

Той плати ли с любов любовта?

О приятелю, имаш ли помощ
и подкрепа от смъртните? Та не видя ли
немошта, под която лежи,
удавен в тъма, в слепота,
като призрак човешкият род?

Смъртният никога няма.

с остър ум да отклони

Зевсовата твърда воля.

Втора антистрофа

Прометее, научих това
от горчивата твоя неволя.

Друга песен достигна до мен — не оная,
с която те славех преди
при твоето брачно легло,
по сватбарски — когато, склонил

с дарове мойта сестрица

Хезиона*, ти я взе —

[* _Хезиона_ — една от Океанидите, за която се оженил
Прометей.]

ложе да споделя с тебе.

Трети епизод

(Втурва се Иò.)

__Иò__

Във каква страна, сред какви племена
съм дошла? Кой си ти, окован в желяза
върху бурния връх? За каква вина
си осъден на гибел? Кажи ми къде
съм дошла, като бродя без отдих?

Ах, ах!

О, пак ме жилна стършелът, горко ми!

Земеродени Аргосе, иди си!
Ах, тръпна пред стоокия си пастир!
Ето го, иде с коварство във погледа!
Дори умрял не го прибра земята,
върна се той от долу,
ада е минал
и ме преследва. И блуждая аз,
гонена, гладна, по морските пясъци.

Строфа

Свири след мене тръстика, намазана
с восък, приспивна мелодия.
Страшно е, страшно е!
Де ме водят блудните стъпки?
Как прегреших, сине на Крон, как прегреших,
та ме хвърли така
безсърдечно в такива ужасни беди?
Ах, с бесен, с нечовешки страх
измъчваш мене, безумната девойка!
С огън срази ме, в земята ме скрий
или пък
дай ме на стръвното море!
Не отхвърляй, царю,
моите молитви!
О, стига ме е мъчил този
безкраен път! И няма как да разбере
къде ще свърши злото!
На рогатата девойка
чуваш ли гласа?

__ПРОМЕТЕЙ__

Как да не чувам щерката Инахова*,
[* Прометей говори за Иò — дъщеря на Инах.]
подгонена от стършела? Разпали тя
страстта у Зевса и сега, намразена
от Хера, броди в тия дълги пътища.

__ИÒ__

Антистрофа

Как си научил на татка ми името?
Кой си ти, който със истинско
име злочестата
мене призоваваш, о злочести?
Ти назова божия бич, който безспир
ме гори и суши
със ужасна жила, и аз нямам покой!
Ах, гладна, със безумен бяг
достигам тук устремена и разбита —
жертва на злобната Херина мъст!
И кой ли
клетник — уви! — като мене днес,
като мене страда?
Моля те, ясно
кажи какви беди ще трябва
да изтърпя! И средство, цяр за болката
кажи ми, ако знаеш.
Говори пред таз, която
броди сред беди!

__ПРОМЕТЕЙ__

Ще отговоря ясно на въпроса ти,
без всякакви загатвания, с проста реч,
тъй както подобава на приятели —
пред теб е Прометей, огнедарителят.

__ИО__

Велики благодетелю на смъртните!
Злочести Прометее! За какво е туй?

__ПРОМЕТЕЙ__

Току-що спрях да плача над теглата си.

__ИО__

А моята молба ще пренебрегнеш ли?

__ПРОМЕТЕЙ__

Добре, ще ти открива всичко. Питай ме.

__ИО__

Каж ми кой те прикова над бездната.

__ПРОМЕТЕЙ__

Умът на Зевса и чукът на Хефеста.

__ИО__

Каква вина изкупваш чрез страдание?

__ПРОМЕТЕЙ__

Това, което казах, е достатъчно.

__ИО__

Каж ми сега, кога за мене, бедната,
ще дойде край на моите страдания?

__ПРОМЕТЕЙ__

Не искай туй — за тебе ще е по-добре.

__ИО__

Защо ще криеш бъдните ми бедствия?

__ПРОМЕТЕЙ__

Не ми се свиди този дар, повярвай ми.

__ИО__

Но ти си в колебание. Защо така?

__ПРОМЕТЕЙ__

Не се решавам да сломя сърцето ти.

__ИО__

Не ме щади, това за мен е сладостно.

__ПРОМЕТЕЙ__

Ще кажа, щом желаеш ти. Изслушай ме.

__ХОР__

Почакай. Достави ни удоволствие —
за болестта, за участта й гибелна
да чуем да ни каже тя, с устата си.
След туй кажи какво я чака в бъдеще.

ПРОМЕТЕЙ

Ио, ти трябва да изпълниш тяхната
молба, че и сестри са те на татко ти.
Да плачеш и скърбиш над свои бедствия
там, дето биха слушали съчувствено,
със сълзи на очи, е утешително.

ИО

Та бих ли пренебрегнала молбата ви!
За всичко, за което ме запитайте,
ще чуете. Боли дори от думите
за божията буря, за порухата
на моя образ и на красотата ми.
Явяваха се в моите девически
покои нощем образи и с нежен глас
ми шепнеха: „Защо ти е моминството,
девойко преблажена? Та пред тебе е
велик жених! Запален от любовна страст
пламти за тебе Зевс, той жажда твоите
прегръдки. Не отблъсквай ти леглото му,
дете, иди при Лерна*, в избуялите
[* _Лерна_ — извор в Арголида (Южна Гърция).]

ливади, посред бащините пасища,
па разведри с любов очите Зевсови!“

И виждах всяка нощ такива призраци,
злочеста аз, додето се реших накрай
на татко да разкрия своите сънища.

Към Делфи и Додона** той посланици

[** В _Делфи_ имало древно прорицалище на Аполон. В
Додона се намирало най-старото прорицалище на Зевс, където
гадаели по шумоленето на един свещен дъб.]

проводи, за да разбере какви дела
и думи са угодни на безсмъртните.

А връщаха се те и ни донасяха

загадъчни и тъмни предсказания.
Накрай Инах получи ясен отговор,
и в него бе изрично заповядано
да ме прогони от дома, от родната
земя, за да достигна чак накрай света.
Ако не искал, огнената мълния
на Зевса щяла да погуби целия
наш род. Повярва той в това пророчество
и ме прогони. Нито той желаше
това, ни аз. А него принуждаваше
така да стори Зевсовата заповед.
И мигом измени се и разсъдъкът,
и външността ми, виждате — рогата съм.
Подгонена от алчен стършел, с бесен бяг
се спуснах към керхнейското течение
и извора на Лерна. А страхотният
мой пастир Аргос разярен ме следваше
и гледаше с безброй очи следите ми,
Наскоро неочаквана и бърза смърт
живота му отне, но аз, подгонена
от божи бич, блуждая непрекъснато.
Това е всичко. Ако знаеш бъдните
страдания, кажи ги. Но не ме теши
с лъжливи думи поради съчувствие.
Най-срамни са неискрените приказки.

__ХОР__

О, стига, стига, престани!
О, никога до днес не съм очаквала,
че тъй ужасна вест слуха ми ще смути,
че страховити и непоносими
мъки и горести с двоен
бич душата ми ще вледенят!
Уви, уви! Орис, орис!
Тръпна пред съдбата на Ио!

__ПРОМЕТЕЙ__

Ти плачеш отсега, с тъга изпълнена.

Почакай, нека чуеш и за другото.

ИО

Разправяй, казвай! Сладко е за болните да знаят ясно бъдните страдания.

ПРОМЕТЕЙ

Това, което искахте, получихте.
Желаехте да чуете от нейните уста за собствените й страдания.
Сега узнайте още колко бедствия от Хера има да търпи девойката.
Ти, дъще на Инах, помни словата ми и чуй къде ще свършат твоите пътища.
Оттук ще свърнеш най-напред към изгрева, ще тръгнеш до неиззорани краища.
При скитите ще стигнеш, при чергарите със плетените хижи връз колите им и с бързолетните стрели в колчаните.
Далеч от тях! Мини покрай скалистия и шумен бряг, па напусни земята им.
Наляво имат жилища ковачите халиби*1. Зорко се пази, отбягвай ги!

[*1 Ковачите халиби — малоазийски народ, славен със сръчността си в металообработването. Според Есхил халибите обитавали на север, в Скития.]

Свирепи са и не обичат гостите.

Ще стигнеш Буйната река*2. И с право е

[*2 Буйната река е вероятно поетическа измислица на Есхил.]
наречена така — тя няма бродове.

Качи се на Кавказ, на най-високата сред планините. Дето, от самия връх, водите й беснеят, от при звездните чукари се спусни на юг и в пътя си ще стигнеш при станът на амазонките, враждебни на мъжете. Ще живеят те край Термодонт, при Темискира, някога — там, дето Салмидес разтваря челюсти*3 —

[*3 Географските понятия на Есхил тук са твърде объркани.]

Термодонт е митологическа река, а _Темискира_ — митологически град в Задкавказието. _Салмидес_ е брегова ивица и град в Тракия.]

враг на моряци, мащеха за кораби.

Приятелски ще те насочат в пътя те.

До Истъм Кимерийски*4 и до тесните

[*4 _Истъм_ е определен като _Кимерийски_ за разлика от Тракийския Истъм. Първият е Керченският проток, а вторият — известният Босфор, който свързва Черно море с Мраморно море.]

врата на Понта*5 ще достигнеш. Дързостно

[*5 С _Понт_ е означен Евксинският Понт (Черно море).]

мини през теснините на Меотия*6.

[*6 С _теснините на Меотия_ (т.е. на Азовско море) Есхил означава Керченския проток.]

Ще се мълви навеки между смъртните

за твойто преминаване. А протокът

ще се нарича Босфор, сиреч „Крави брод“.

и от Европа ще преминеш в Азия.

Не е ли безсърдечен повелителят

на боговете? Той залюби смъртната

девойка и я тласна във блуждания!

Жесток жених, ужасен брак си случила,

девойко! Туй, което чу, не е дори

началото на твоите страдания.

__ИО__

Горко ми, ах, горко ми!

__ПРОМЕТЕЙ__

Пак стон и вопли. А какво би сторила,

ако узнаеш другите нещастия?

__ХОР__

Нима ще предречеш и други бедствия?

__ПРОМЕТЕЙ__

Да, възбунено море от ужас гибелен.

__ИО__

Каква облага е сега животът ми?

Защо, защо не скоча от суровата скала? Смъртта ще ме спаси от всичките неволи. Да умреш веднъж е по-добре, отколкото да изнемогваш всеки ден.

__ПРОМЕТЕЙ__

Не би понесла моите страдания,
на мене и смъртта не ми е дадена —
а тя е прекращение на болките.
И няма да настане край на злото ми,
додето Зевс не падне от престола си.

__ИО__

Но как, нима и Зевс ще падне някога?

__ПРОМЕТЕЙ__

И, вярвам, ще се радваш на бедите му.

__ИО__

Как не, нали от него са теглата ми?

__ПРОМЕТЕЙ__

Тогава знай, че всичко туй е истина.

__ИО__

Каж ми, кой ще го лиши от скиптъра?

__ПРОМЕТЕЙ__

Самият той с безумните си планове.

__ИО__

Каж ми как, ако това не ти вреди.

__ПРОМЕТЕЙ__

Ще встъпи в брак, но ще се кае някога.

__ИО__

С богиня или смъртна? Ще ми кажеш ли?

__ПРОМЕТЕЙ__
Недей ме пита. Туй не е за казване.

__ИО__
Съпругата ли ще отнеме трона му?

__ПРОМЕТЕЙ__
Като роди — син, по-могъщ от татко му.

__ИО__
А може ли да отклони съдбата си?

__ПРОМЕТЕЙ__
Не — докато не ми свалят оковите.

__ИО__
Щом Зевс не иска, кой ще е спасителят?

__ПРОМЕТЕЙ__
Един от твоя род — според вещаното.

__ИО__
Как? Мой ли син ще те спаси от мъките?

__ПРОМЕТЕЙ__
Да, третият след десет поколения.

__ИО__
Загадъчно, неясно предсказание!

__ПРОМЕТЕЙ__
Тогава не разпитвай за съдбата си.

__ИО__
Недей, не ми отнемай обещаното!

__ПРОМЕТЕЙ__
От двете тайни ще ти подаря една.

__ИО__

Желая да си избира. Кои са те?

__ПРОМЕТЕЙ__

Добре. Кажы — за моя избавител ли да ти вестя, или за твоите бедствия.

__ХОР__

Бъди любезен, изпълни и нейното, и моето желание. Послушай ни. Открий на нея бъдните й бедствия, на мене — избавителя си. Моля те.

__ПРОМЕТЕЙ__

Не ще се противя, щом тъй желаете. Ще кажа всичко, за което питате. Най-първо ще разкрия твоите пътища, Ио, а ти ги запиши в сърцето си. Когато минеш границата, протока, тръгни към изток, дето свети слънцето. Сред морски рев ще стигнеш до горгонските полета на Кистена, дето старите моми-форкиди*1 имат обиталище.

[*1 _Форкиди_ — има се предвид грайите (Пемфредо, Енио, Дейно), които заедно с горгоните (Стено, Евриала и Медуза) са страховити дъщери на морския старец Форкис — Бел. NomaD.]

На лебеди приличат, еднооки са и еднозъби. Ни лъчите слънчеви, ни месечина нощем ги е виждала. До тях са трите им сестри — крилатите горгони, змиекосите чудовища. Погледне ли ги смъртен, вледенява се. Помни това като предупреждение. Но чуй сега за друго страшно зрелище. Избягвай Зевсовите неми кучета — грифоните*2 извитоклюони, конните

[*2 _Грифони_ — фантастични зверове, полуптици-полукучета, пазители на земното злато, заради което водели боеве с аримаспите.]
и еднооки войни — аримаспите,

заселени край златните Плутонови

води*3. Не приближавай: Ще достигнеш ти

[*3 _Златните Плутонови води_ — на реката Плутон, която, изглежда, е поетическа измислица.]

далеч, сред черни люде, обитаващи

край слънчевите извори, където е

реката Етиоп*4. По бреговете й

[*4 С името _Етиоп_ се означава вероятно горното течение на Нил.]

пълзи, додето стигнеш водопадите —

и ето, там, от библоските върхове,

струи на Нил свещеното течение.

И той ще те напъти към триъгълна

земя, към Нилотида*5. Там с децата си,

[*5 _Нилотида_ — земята при устието на Нил. Нарича се триъгълна земя, защото там реката образува делта.]

Ио, ще основеш далечно селище.

И ако тези думи са загадъчни,

запитай пак и разбери със сигурност.

Аз имам време, колкото и сам не ща.

__ХОР__

Ако остава още, ако нещо е

пропуснато за скръбното й скитане,

кажи. Ако си казал всичко, молим те,

спомни си за това, което искахме.

__ПРОМЕТЕЙ__

Иò разбра кога ще свърши пътя й.

А за да знае, че не ме е слушала

напрасно, чуйте прежните й бедствия.

Така доказвам, че говоря истинно.

(Към Иò.)

Ще изоставя повечето работи,

ще почна от последното ти лутане.

Когато бе достигнала в молоските

поля, в Додона островърха, дето е

на Зевса Теспротийски*1 ясновидският
[*1 Зевс е наречен _Теспротийски_ по името на областта
Теспротия, където имал светилище.]

престол, настана чудо — поклониха се
дърветата, и ясно, недвусмислено
ти беше поздравена като бъдеща
жена на Зевс — ако това за тебе е
приятно. И тогава ти, ужилена,
се втурна към брега и стигна залива
на Рея*2, откъдето идеш, клетнице.

[*2 Под _залив на Рея_ Есхил разбира Йонийско море.]

И този морски кът ще бъде някога

Йонийски залив*3 назован — помни добре, —

[*3 _Йонийски залив_ — гръцките митологически разкази
обикновена свързват това название с името на Иò, но вероятно то се
дължи на йонийските поселища по бреговете на Йонийско море.]

за да се знае твоят път сред смъртните.

Това е моят знак, че виждам повече,
отколкото е дадено на другите.

(Към Хора.)

Сега ще кажа вам и ней другото,
за да подхвана словото прекъснато.

(Към Иò.)

Накрай Египет има град — град Канобос,
при нилските ръкави, посред наноса.
И там ще ти възвърне Зевс разсъдка
и с кротка длан ще те погали ласкаво.

Епафа*1 черен ще родиш — на ласката
[*1 _Епаф_ — по етимологията на това име.]

на Зевс наречен. Той ще жъне всичките
поля, които Нил пои с водите си.

А неговото пето поколение
от петдесет сестри ще дойде, гонено,
във Аргос, за да не допусне кръвен брак
със братовчеди*2. А пък те, обхванати

[*2 Тук става дума за Данаидите и Египтиадите, мита за които Есхил разработил в трилогия, единствена запазена част от която е „Молителките“.]

от страст, като соколи подир гълъби,
ще хукнат да ловят лова си гибелен.
Но бог не ще им предаде девойките.
Ще ги приеме мъртви пеласгийската
земя*3, от дръзка смърт в нощта притихнали.

[*3 _Пеласгийската земя_ — Арголида, царство на пеласгите.]

Че всяка ще лиши от зрак съпруга си,
пронизвайки с двуостър меч гърдите му.
Дано Киприда*4 тъй срази вразите ми!

[*4 _Киприда_ — Афродита.]

Едничка ще плени страстта. Другаря си
не ще убие тя, ще трепне нейното
сърце и ще поиска в малодушие
да я винят, но не и в злодеяние*5.

[*5 Думата е за Хипермнестра, която не убила своя съпруг
Линкей.]

От нея в Аргос ще започне царски род.
Но за да кажа всичко, трябва дълга реч.
От този род ще произлезе смелият
юнак*6 с прославен лък. И той от злото ми

[*6 _Юнакът_, за когото става дума тук, е Херакъл (лат.
Hercules).]

ще ме спаси — тъй майка ми, титанката
Темида, бе ми някога предсказала.
Кога и как — да кажа туй, потребно е
премного време, пък и безполезно е.

 ИО

О, горко ми, горко!

Пак пронизваща болка и ужас в кръвта
ме изгарят, а стършелът пак ме бодне
като с огнено жило!

Ужасено, сърцето ми блъска във мен,
и блуждаят в безумие моите очи.

Обладана от дивия дъх на беса,
аз се нося без път, с онемели уста,

и напразно се блъскат в пороя беди
несвързани моите мисли.

(Избягва.)

Трети стазим

__ХОР__

Строфа

Вярно е, вярно: мъдрец е бил
онзи, който пръв
с дух е прозрял и пръв с език
правата реч е изрекъл: „Знай,
че да свържеш брак
с равен на тебе е най-добре;
Да, помни:
не мечтай да вземеш горда с много богатство жена,
нито пък високомерна със благородни деди,
щом самият ти очакваш хляба от своите ръце.“

Антистрофа

О, дано нивга не бъда аз
дружка по легло —
мойри-орисници, чуйте вий! —
дружка, съпруга на царя Зевс!
Никога дано
ласка на бог не позная!
Тръпна днес,
като гледам как безумна бяга от ласка Иò,
как злочестата девойка в толкова много беди,
смазана от Хера, броди в своя безкраен път.

Епод

Самата аз не се боя от равен брак.
Не искам любовта на бог
да хвърля върху мен могъщи погледи.
Че необорна в бран е тя и безизходен — изходът.
Що би станало със мене?

Как от волята на Зевса
бих могла да избягам?

Екзод

__ПРОМЕТЕЙ__

Макар че Зевс е дързък и безмилостен,
ще се смири. Женитбата, замислена
от него, ще го свъргне от престола му,
ще го срази. И ще се сбъдне бащино
проклятие, което Кронос някога
изрече, като падаше от трона си.
Сред боговете бих могъл единствен аз
да му разкрия изход от неволята.
Аз зная пътя. А пък той — да властвува
спокойно, седнал върху своите гръмове,
разтърсвайки в ръце пламтяща мълния.
Това не ще помогне — и ще падне той
с позорно и неудържимо падане.
Че той самият готви срещу себе си
един непобедим гигант, страшилище.
Той плам ще има по-могъщ от мълния
и грохот по-суров от гръмотевица.
Ще скърши той разтърсващия бездните
тризъбец — Посейдоновото копие.
Ударен от злочестина, ще види Зевс,
че цар и роб са две различни работи.

__ХОР__

Предричаш туй, което искаш, видно е.

__ПРОМЕТЕЙ__

И то ще стане. При това — желая го.

__ХОР__

И Зевс ще бъде победен? Да вярвам ли?

__ПРОМЕТЕЙ__

И злото му ще надминава моето.

__ ХОР __

И как не тръпнеш, като богохулствуващ?

__ ПРОМЕТЕЙ __

Защо да тръпна? Смърт не ми е съдена.

__ ХОР __

Той може да те мъчи още повече.

__ ПРОМЕТЕЙ __

О, нека! Аз очаквам всяко бедствие!

__ ХОР __

Прекланят се пред Немезида* мъдрите.

[* _Немезида_ (в оригинала: 'Αδράστεια — богиня на справедливото възмездие.)]

__ ПРОМЕТЕЙ __

Моли, пълзи, подмазвай се на властника.

За мен е по-нищожен той от нищото.

През краткото си време нека властвува

на воля. Няма да царува дълго той.

Ала съзирам Зевсовия пратеник,

послушния слуга на повелителя.

О, той пристига с някакво известие!

(Влиза Хермес.)

__ ХЕРМЕС __

От тебе, от хитреца, от предателя

на боговете, който едnodневките

дарува, от грабителя на огъня,

баща ни иска да узнай за оня брак,

за който гордо казваш, че от трона му

ще го сваля, без никакво извъртане

отговори, за да не трябва втори път

да те спохождам, Прометее! Виждаш ти,

че към такива царят е безмилостен.

__ПРОМЕТЕЙ__

Речта му е тържествена, изпълнена
с надменност — да, слуга на боговете е!
Едва се възцарихте и си мислите,
че сте в безскръбна крепост! Не видях ли аз
как други двама самодръжци* паднаха?

[* Другите двама самодръжци са Уран и Кронос.]

Ще видя скоро как с позор и третият,
сегашният, пропада. Мислиш — страх ме е
от тия нови богове, боя им се!

Далеч съм от това. А ти — върви си ти
по пътя, който си изминал! Отговор
ти няма да получиш на въпроса си!

__ХЕРМЕС__

С такова упорито своеволие
ти сам се потопи в море от бедствия.

__ПРОМЕТЕЙ__

За твоята робия — запомни добре —
не бих отстъпил моите страдания.

__ХЕРМЕС__

Да, по-добре да бъдеш роб на зъбера,
отколкото на Зевса верен пратеник.

__ПРОМЕТЕЙ__

С обида се отвърща на обидата.

__ХЕРМЕС__

Като че ли приятни ти са мъките.

__ПРОМЕТЕЙ__

Приятни! Да, в такваз приятност искал бих
да видя враговете си — и теб сред тях!

__ХЕРМЕС__

И аз ли съм виновен за теглата ти?

__ПРОМЕТЕЙ__

Накратко: мразя всички богове,
които за доброто — зло ми върнаха.

__ХЕРМЕС__

Разбирам, ти си болен от безумие!

__ПРОМЕТЕЙ__

О, да, защото мразя враговете си!

__ХЕРМЕС__

Непоносим би бил ти без веригите!

__ПРОМЕТЕЙ__

Уви!

__ХЕРМЕС__

Такава дума не познава Зевс.

__ПРОМЕТЕЙ__

О, всичко ще научи той със времето!

__ХЕРМЕС__

Но теб на разум то не е научило.

__ПРОМЕТЕЙ__

Да, иначе не бих приказвал с ратаи.

__ХЕРМЕС__

И тъй, на Зевса ти не даваш отговор?

__ПРОМЕТЕЙ__

О, трябва да му бъда и признателен!

__ХЕРМЕС__

Но с мен като с дете се подиграваш ти!

__ПРОМЕТЕЙ__

Нима не си по-глупав от дете дори,
като очакваш да ти кажа нещичко?
Не, с никакви мъчения и хитрости
Зевс няма да се добере до тайната,
додето не свали от мен оковите.
Пък нека праща пламналата мълния
и с бели вихри и с подземни гръмове
разтърсва и безпокои вселената!
Не ще ме преклони и няма никога
да чуе кой ще му отнеме царството!

__ХЕРМЕС__

Как мислиш ти, с това ще се избавиш ли?

__ПРОМЕТЕЙ__

Отдавна е премислено — решено е.

__ХЕРМЕС__

Глупецо, размисли, ела на себе си
най-послед пред сегашните страдания!

__ПРОМЕТЕЙ__

Не ми добавяй, глух като вълна съм аз!
Недей помисля нивга, че треперейки
от страх пред Зевс, ще стана аз жена по дух
и че ще моля него, най-омразния,
като жена, с ръце напред протегнати,
да ми свали оковите! Не, никога!

__ХЕРМЕС__

Напразни ще са думите ми, ясно е!
Не те смекчи, не те смири молбата ми.
Като жребец едва запретнат, хапейки
юздите, ти се мяташ под ярема си.
Но твоят бяс е немошно хитруване!
Защото гордостта на неразумния
сама е по-безсилна и от нищото.
Ако не ме послушаш, помисли каква

ужасна буря и море от бедствия
ще те слети. Най-първо с гръм и мълния
баща ми ще разбие островърхата
скала, ще скрие твоя труп, и бездните
ще те поемат в каменисти скутове.
Ще минат векове и пак под слънцето
ще дойдеш ти. Но стръвното крилато псе
на Зевс, орелът кървав, едри късове
ще ръфа от снагата ти. Неканен гост
при тебе ще долита той и всеки ден
ще къса твоя почернял наяден дроб.
Не чакай да настане край на мъките,
додето някой бог не вземе злото ти
и не поиска сам да слезе в тъмният
Аид и в сумрачната паст на Тартара.*

[* Кентавърът Хирон доброволно поел страданията на Прометей
и слязъл в подземното царство.]

Та размисли — това не е приумица
и самохвалство, а — самата истина.
Лъжовно не мълвят устата Зевсови.
Удържа всяка дума той. Добре мисли
и разсъди — не смятай, че упорството
е по-добро от трезвото решение.

ХОР

Да, Хермес, мислим ний, говори смислени
неща. Той каза да оставиш своето
упорство, да размислиш трезво, правилно.
Послушай. Срам са грешките за мъдрия.

ПРОМЕТЕЙ

Предварително знаех защо е дошъл
и какво ще вести. Няма никакъв срам
във това, че врагът от врага си търпи.
Е добре! Нека падне връз мене сега
пламък с двоен език! Нека цялата шир
заечи от гърма и от дивия вой
на безумните вихри! И лих ураган
да разтърси от корен, издъно твърдата!

Нека яростно бурните морски води
заливат звездите и техния път
по небесния свод! Нека в Тартара глух
навсегда бъде хвърлена моята плът
в кръговрата ужасен на черна съдба —
о, той нивга не ще ме погуби!

__ХЕРМЕС__

Да, наистина, слушайте! Мисъл и реч
на една поразена от лудост глава!
И какво не показва, че той е без ум?
Обузда ли беса си, макар и за миг?
Ала вие — съчувствено гледате вий
патилата му! Бягайте бързо оттук,
оттеглете се мигом от тези места,
да не би на гърма страховитият рев
да отнеме навеки ума ви!

__ХОР__

Говори ми за друго, съветвай ме тъй,
че да чуя съвета ти! Твоята реч
е наистина непоносима за мен!
Ти ме караш да върша позорни дела?
Не, не, с него ще срещна аз всички беди!
Че дълбоко презирам измяната аз
и не зная порок,
който толкова много да мразя!

__ХЕРМЕС__

Но помнете какво ви говоря сега,
да не би, връхлетени от страшна беда,
да кълнете съдбата и казвате как,
неочаквано уж е стоварил злини
над главите ви Зевс! Не, за всичко това
сте виновни сами! Вие знаехте, да,
и не мигом и не неочаквано днес
в безизходната мрежа на гибелно зло
се заплитате с вашата глупост!

(Излиза.)

ПРОМЕТЕЙ

Ето вече не думи, а страшни дела!
Разлюля се твърдта
и боботи дълбоко гръмовният ек,
из простора блестят лъкатушни стрели
на светкавици огнени! Вихър изви
тъмни облаци прах! А един срещу друг
ветровете се спущат със яростен дъх —
обявена е страшната битка сред тях!
Ето, смесва се етерът с морската шир!
Тази буря е пратена, виждам, от Зевс,
за да вдъхне в сърцето ми трепет и страх.
Моя свято почитана майко Земя!
Ти, ефире, дарителю на светлина!
Вижте как незаслужено страдам!

(Потъва заедно със скалата.)